

ŽENA 21

LIST ZA ŽENU I PORODICU

Biti u Sarajevu: Niki Dajana Markart

GRADANI SVIJETA

Izložba pod nazivom "Ponovo otkrivena Evropa - Umjetnost, otpor i engleski vrt", koja iz dolazi iz Pariza i ostaje u Sarajevu, dar je više od šezdeset umjetnika iz Evrope i Amerike koji na ovaj način odaju počast izuzetnom moralnom i fizičkom otporu i hrabrosti građana Sarajeva

Doktor psihologije, istoričar umjetnosti, vlasnik ugledne galerije, humanista. Zena čiji sam plijeni, ljepota uzbuđuje, moderan izgled zbunjuje, elokventnost ostavlja bez daha. Niki Dajana Markart ili Amerikanka u Parizu.

- Možda i Bosanka. Stvarno. Jer ja sam tipična multietnička, multireligiozna, multikulturalna osoba. Mislite da preterujem? Moj otac je tursko-grčkog porijekla, što će reći i musliman i pravoslavac, moja majka je poljska Jevrejka čiji korijeni

vuku odnekud iz Vojvodine. Ja sam rođena u Americi. Živim u Parizu, udala sam za Nijemca. I šta mogu da budem? Samo građanin svijeta - Sarajka!

Osjetili ste, dakle, šta znači biti dijete emigranata?

- Da, i zato s pravom mogu govoriti o nepravdi. Mislim da je snaga koja me motivirala u životu upravo ta borba protiv nepravde. Nastojanje da dokažem kako su svi ljudi jednaki. Zato sam, pripremajući doktorat na Univerzitetu Kolumbija, mnogo radila sa djecom iz geta koja postoje unutar grada, kao što je,

na primjer, Harlem, sa djecom čije su porodice rasute, razorene, sa napuštenom djecom.

Sa humanitarnim radom nastavili ste i poslije doktorata.

- Ozbiljan, pravi rad sa ljudima počeo je u Parizu gdje sam i studirala, radala i brinula se za djecu i u isto vrijeme radila sa takozvanim ljudima sa čamaca, ljudima iz Kambodže. Kada sam 1986. otvorila umjetničku galeriju, zajedno sa mnogim međunarodno priznatim umjetnicima iz Amerike i Evrope, uključila sam se u organizaciju "Spasimo djecu". Za vrijeme Zailvskog rata radila sam u Bagdadu.

Znači imate ratnog iskustva?

- Kada je počeo rat u bivšoj Jugoslaviji, prvi put u životu osjetila sam da humanitarni rad ne može i ne smije biti nešto odvojeno, po strani, nego da mora biti u mojoj galeriji. Tako sam otpočela "Projekat za Evropu", s ciljem da se ljudima kroz umjetnost da politička i društvena poruka i objasni istorija. Osjećala sam da pedeset godina nismo imali zajedničku istoriju, a tih pedeset godina bili su ispunjeni previranjima, sukobima, patnjom od kojih smo bili potpuno odvojeni. Bilo je to razlog da potražim umjetnike koji bi željeli dati časove iz istorije i pomoći nam da dijelimo zajedničku istoriju.

Prvu takvu manifestaciju imali ste 1994. u Kopenhagenu, pod nazivom "Ponovo otkrivena Evropa".

- Ta izložba bila je koncipirana u vrijeme euforije nakon pada Berlinskog zida, kada su stvaranje novih država i brisanje granica Zapadu vratili obnovljena osjećanja ksenofobije i potrebu da bude zaštićen od ove nove i ogromne "prijetnje" njegovim granicama. "Ponovo otkrivena Evropa" imala je kritički pogled na ovako polmanje i kroz čitljivu formu savremene umjetnosti pružila prikaz evropske mučne prošlosti, uzburkane sadašnjosti i nesigurne budućnosti. Umjetnici, bilo ih je 55, nisu oklijevali da svoje društveno ili političko gledište izraze kroz izabrani medij, ni na trenutak ne žrtvujući kvalitet svog djela.

Pokušali ste, dakle, napraviti jedan panevropski događaj, ukazujući na potrebu otvaranja granica, komunikacija među svim narodima i nacijama.

- Umjetnost je izabrana zbog svoje čitljivosti, jer u umjetnosti se niko ne može i ne smije osjećati kao neko izvan. Pristupačna je svim slojevima i zato su svi umjetnici koji su se bili okupili u Kopenhagenu, a pridružili su im se još neki iz Turske i Irske, odlučili da

pripreme izložbu za Sarajevo. Njihovi radovi će kasnije biti donirani sarajevskim kulturnim institucijama. Umjetnici u svojim djelima izražavaju priznanje, počast izuzetnom moralnom i fizičkom otporu i hrabrosti građana Sarajeva. Ova izložba je simboličan način da se učestvuje i aplaudira moralnoj i kulturnoj rekonstrukciji glavnog grada Bosne i Hercegovine i njegovoj budućnosti.

Za Vas je, naglašavate, važno raditi nešto, bilo šta, ovdje?

- Naravno, Sarajevo je posljednja šansa i upozorenje civilizaciji da se probudi i preuzme odgovornost. Vlade ne preuzimaju odgovornost, međunarodna zajednica odbija da preuzme odgovornost za Sarajevo. I zato svaki pojedinac mora učiniti nešto - da prikupi i šalje novac, hranu. Da jednostavno dođe u Sarajevo. Da bude ovdje, i to je za mene najvažnije.

Tokom rata često ste dolazili u Sarajevo. Da li ste se, ponekad kao majka petoro djece, možda osjećali neodgovornom dolazeći usred ratnih dešavanja?

- Kada se uporedim sa njemačkom domaćicom koja nije mogla otići u Gestapo i reći prestanite ubijati Jevreje a da ne ugrozi život cijele porodice, ja dolaskom u Sarajevo nisam reskirala ništa osim svog života. To je veoma malo u poređenju sa svakim građaninom Sarajeva koji se žrtvovao za ostatak svijeta, za sve demokracije. A kao majka petoro djece osjećala bih se neodgovornom samo onda kada ne bih došla u Sarajevo, želim biti dobar primjer njima. Jer nikad ne dopuštaš prijateljima da pate a da ni prstom ne makneš da im pomogneš. Sarajlije su dale lekciju i poruku otpora, demokracije. Dale su maksimum.

Ipak, kako vaša djeca reaguju na vaše dolasku u Sarajevo?

- Oni, prije svega, moraju znati, naučiti da trebaju biti odgovorni i za druge a ne samo za sebe. Naravno, budu ljuti kada ih ostavljam, ali dobro znaju da siljedim svoju savjest, što je za mene posebno važno. Bila bih sretna kada bi i moji sinovi došli da se ovdje bore kao vojnici.

- Da, to sasvim ozbiljno mislim. Jedan ima devedeset a drugi dvadeset godina i zašto da, na primjer, služe vojku u Strazburu. Nisu drukčiji od sinova Bosne. Oni su dio ove civilizacije i za nju treba da se bore. Ja znam da vam ovo može zvučati šokantno, ali zaista tako mislim. Svi moraju da dođu ovdje i bore se jer na taj način štite civilizaciju. ■

Dika Kaplić

POSLEDNJA ŠANSA CIVILIZACIJI DA SE PROBUDI:
Niki Dajana Markart (Snimio: Tošo Mitaševski)

